

16. Дослідження сутності поняття «ефективність»

Тетяна Пономаренко, Ірина Бойко

Національний університет харчових технологій

Вступ: Поняття «ефективність» відноситься до широкоживаних бізнес-термінів, які активно використовують в теорії та практиці економічних відносин. У публікаціях вітчизняних та зарубіжних дослідників термін «ефективність» вживається поруч з терміном «результативність» як синонім або такий, що має однаковий зміст. Постає потреба розмежування або поєднання цих двох понять, тобто встановлення між ними балансу.

Матеріали та методи: При дослідженні поняття «ефективність» використаний метод теоретичного узагальнення, співставлення поглядів вчених, зокрема Шегди А.В., Андрійчука В.Г. та Світличної Я. В.

Результати: З'ясування сутності «ефективності» доцільно розпочати з терміну «ефект», який є його підгрунтям.

Тлумачний словник сучасної української мови трактує поняття «ефект» як результат яких-небудь причин, заходів, дій [3].

А.В. Шегда говорить, що термін «ефект» має значення результату, наслідку зміни стану певного об'єкту, зумовленої дією зовнішнього або внутрішнього фактора. Якщо провести математичну аналогію, то ефект — це дельта, приріст деякої змінної або різниця її попереднього і наступного значень. Зрозуміло, що значення цієї дельти може бути як додатнім, так і від'ємним або взагалі нульовим. Подібно до цього й ефект може бути позитивним або нульовим, коли змін немає. Утім, останній випадок, а саме коли результат нульовий, можна в конкретних умовах вважати або позитивним, або негативним ефектом і окремо не розглядати [4].

Як зазначають економісти, зокрема В. Г. Андрійчук [1], яким би важливим не був ефект, сам по собі, якої б величини, все одно він не в змозі в повній мірі охарактеризувати результативність певного процесу, оскільки він не дає відповіді на питання: «якою ж «ціною» отриманий цей ефект?», адже один і той же ефект може бути отриманий з різним рівнем використання ресурсів, і навпаки, на однакову кількість витрачених ресурсів підприємства можуть одержувати далеко неоднакові за величиною ефекти.

При ототожненні авторами поняття «ефекту» та «результату» економічної діяльності, відбувається поєднання сутності двох понять «ефективність» та «результативність».

Я.В.Світлична вважає, що економічна результативність підприємства являє собою економічний результат, що характеризує правильність і рівень досягнення поставлених цілей з мінімально можливими витратами [2].

З першого погляду можна сказати що ці два поняття є однаковими, але потрібно зробити акцент на тому, що ефективність пов'язана з здійсненою дією, а наслідком дії вже є безпосередньо результат, тобто певне продовження ефекту.

Поняття «ефективність» кожен з науковців трактує по різному. Але найчастіше ефективність розглядається як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, які витрачаються на його отримання. Формування критерію ефективності відбувається на основі витратного (показує ефект отриманий з кожної одиниці сукупних витрат, витрат живої або упредметненої праці) і ресурсного (показує ефективність використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів) підходів.

Ефективність можна визначити за таким співвідношенням:

E

$$F = \frac{E}{P} \quad (1.1)$$

де, F— ефективність;

E — ефект (результати);

P — витрати (ресурси).

Слід зазначити, що при певних умовах на ефективність діяльності підприємства впливають будь які фактори, тобто перелік ресурсів підприємства, за якими визначають його ефективність, не є вичерпним.

Для адекватної оцінки стану середньостатистичного підприємства, яке діє в умовах ринку потрібно врахувати фактори, які зазначили вище.

Висновки: Ефективність – це отримання максимального корисного ефекту при мінімальній величині витрачених ресурсів; показує ступінь досягнення поставленої мети. Здійснивши порівняння існуючих підходів до визначення понять «ефект», «ефективність», «результативність» можна стверджувати, що вони відіграють важливе значення для діяльності та розвитку підприємства.

Література

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз : монографія / В. Г. Андрійчук. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.

2. Світлична Я. В. Оцінка та забезпечення економічної результативності функціонування дорожньо-будівельних підприємств : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. екон. наук : спец. : 08.07.03 “Економікабудівництва” / Я. В. Світлична. – Харків, 2002. – 16 с.

3. Тлумачний словник сучасної української мови : Загальноживана лексика: Близько 60000 слів / За заг. ред. проф. В. С. Калашника. – Х. : ФОРМ Співак Т. К., 2009. – 960 с.

4. Шегда А.В. Економіка підприємства: Підручник / за ред. А.В.Шегди. – К.: Знання, 2005. – 431с.